

Posouzení výchozí situace:
**Metodika hodnocení výsledků výzkumných organizací a hodnocení
výsledků ukončených programů (platná pro léta 2013 až 2016)
vs. Metodika 2017 +**

Martin Bílek

Bývalý způsob hodnocení výzkumných organizací nepovažuji za špatný. Z mého pohledu „kafemlýnek“ přinutil akademiky k přemýšlení. Změnou nastavení bodového hodnocení se na FS TUL zvýšila publikační činnost v časopisech s IF. Je znát přesun od kvantity ke kvalitě (ale jen v některých případech). Je pravda, že se z nás stala „fabrika“ na publikace a jiné výstupy a je potřebné to změnit. Nahrazení stávajícího systému pomocí peer review hodnocení VO je druhý extrém. RVVI prosazují systém, který je posazen na nesprávném předpokladu, že je možné zavést spravedlivý systém hodnocení jen pomocí „nezávislého“ hodnocení. Ukázkou možných komplikací, které mohou nastat, je průběh prvotního hodnocení v II. pilíři bývalé metodiky, které bylo provázeno rozpaky z možného podvádění jednotlivých členů (i předsedů) hodnotících panelů a dalších komisí (viz zápisy RVVI z té doby).

To, že se mohlo u „kafemlýnku“ jednoduše podvádět je pravda. Z mého pohledu se ale jedná o zveličování problému. V každém hodnocení/posuzování se udělá chyba. Pokud se rozdělují finance, vždy se najde skupina, která se snaží „parazitovat“ na systému. V tisku se před rokem objevily informace o nečestném vykazování publikačních výstupů, včetně nespravedlivě přidělených bodů. Příslušný počet nalezených výsledků je však v porovnání s počtem vykazovaných výstupů zanedbatelný. Stejně tak informace o vyplacených financích, která byla součástí informace, byla zavádějící. Celkově vycházela částka vyplacená za publikování v predátorských časopisech na cca 16 mil ročně. Pokud se rozděljuje ročně na IP celkově 5 770 mil. Kč tak se jedná o necelá 0,3 % ročního rozpočtu. Z tohoto pohledu se jedná o zanedbatelnou chybu. Je jasné, že je nutné něco změnit, ale zrušit „kafemlýnek“ před tím, než by byla na světě logická náhrada současného systému, bylo nezodpovědné a nešťastné. Snad poslední myšlenka: konceptně je špatné přímo spojovat financování vědy s hodnocením výsledků VO. Je nutné tyto dvě části jednoznačně oddělit.

Připomínky Metodika 2017 +

Osobně se domnívám, že celá záležitost týkající se diskuze nad novými principy hodnocení VO je nekonceptní. Na podzim minulého roku byly tyto principy hekticky sestavovány. Během roku 2016 se k diskuzi předkládaly absolutně různé materiály (viz výsledný text z listopadu 2016 a text z jara 2016 – autorem byl myslím prof. Růžička). V tuto chvíli je verze schválena vládou (leden 2017) avšak tato verze se dále nediskutuje s odbornou veřejností. Čas plyne a nastavení základních kritérií hodnocení nebude jednoduché. Je sestavena implementační komise, ale její závěry ani stav rozpracovanosti mi nejsou známy. Je jen otázkou proč stejně hektické diskuze neprobíhají i v tuto chvíli. Nyní je to (dle mého) ještě důležitější než při sestavování základního myšlenkového rámce.

Za FS TUL musím trvat na myšlence, že primární hodnocenou jednotkou bude fakulta. Finální verze schválená RVVI v 11/2016 se k této myšlence vracela. Zároveň je tato myšlenka zmíněna i ve verzi schválené vládou. V tomto dokumentu se píše: „*Hodnocenou jednotkou v rámci kompletního hodnocení je jednotka VŠ typu fakulta nebo skupiny fakult či ústavů..... Hodnocení podle bodu 3 může být doplněno posouzením stavu hodnocené fakulty, skupiny fakult nebo vysokoškolského ústavu na místě..... Po pěti letech od hodnocení fakulty, skupiny fakult či ústavů vysoké školy se provede další hodnocení. Při každém dalším hodnocení se hodnotí také vývoj (pokrok) evaluované organizační jednotky od předcházejícího hodnocení.*“ (viz bod. 5. Hodnocení v segmentu vysokých škol). Bohužel z celého textu tato skutečnost jednoznačně nevyplývá. Všude jsou zmiňovány jen VŠ, příp. VO. Je otázkou, zda a jak bude tento princip zachován. Pokud ale budou zpracovávány dokumenty předkládané k hodnocení jen za celou VŠ, nebudou hodnotitelé schopni posoudit kvalitu jednotlivých fakult. Ty jsou však základními stavebními kameny každé univerzity.

V celém dokumentu je řada dalších nedostatků:

- doporučení na předložení excelentních výsledků v proporcích odpovídajících vnitřní struktuře VO s ohledem na výzkumné funkční celky (viz kap. 1.1). Pokud to takto nebude provedeno, je nutné zdůvodnění. Některé ze součástí univerzity ale nemají ambice tyto excelentní výsledky tvořit. Existují VŠ s různými typy fakult (příp. dalších součástí). Na univerzitách se vyskytují silné, ale i slabé fakulty s ohledem na jejich vědeckovýzkumnou sílu. V některých případech se ve struktuře univerzit mohou vyskytovat nevýzkumně orientované fakulty. Některé z těchto součástí VŠ nedokáží realizovat VaV na požadované výši. Tyto součásti nedokáží pravidelně produkovat excelentní výsledky (je jedno zda v oblasti společenské relevance výsledku nebo jeho přínosu k poznání). Struktura předávání výsledků by měla být plně v kompetenci VŠ. Pokud hledáme excelenci je jedno, zda je jen na jedné součásti univerzity. Důležité je míra excelence v porovnání se světem. Pokud budeme předpokládat, že se hodnocení budou aktivně účastnit špičkoví vědci, tak jim výběrem excelentně slabých výsledků zbytečně přidáváme práci při hodnocení takto podprůměrných výsledků.
- Aktuální znění Metodiky 2017+ není plně v souladu se stávajícím zákonem č. 130/2002 Sb. Text metodiky 2017+ zatím plně neobsahuje nutné prvky, které hodnocení dle stávajícího znění zákona 130/2002 Sb. musí obsahovat. Je nutné sladit provádění implementace metodiky s principy poskytování institucionální podpory. Dále je nutné sladit Metodiku 2017+ s pravidly poskytování účelové podpory na specifický vysokoškolský výzkum.
- Nejasná koncepce v oblasti hodnocení aplikovaných výsledků. V textu se této problematice autoři dokumentu téměř nevěnují, přestože výše položené otázky jsou diskutovány již od doby řešení projektu IPN Metodika a nebyly do této chvíle uspokojivě vyřešeny. Není uspokojivě vyřešeno, na základě jakých podkladů budou recenzenti posuzovat významnost předkládaných výsledků aplikovaného výzkumu. Je nutné počítat s nebezpečím ztráty know-how, příp. úniku technických informací v okamžiku předání detailního popisu výsledku pro hodnocení. Zároveň není jasné, na základě čeho se bude určovat společenský dopad aplikovaného výsledku, tzn. podle jakých kritérií se budou hodnotit výsledky aplikovaného výzkumu.
- Není zřejmé, na základě čeho se stanoví výsledné hodnocení VO, která působí ve vícero oborových skupin. Je nutné dopracovat metodiku vyhodnocení VO, resp. jednotlivých fakult, nebo skupiny fakult či ústavů, které jsou aktivní ve vícero oborů.

- Celé hodnocení je ve velké míře postaveno na prvních dvou modulech (M1, M2). Výsledky v těchto dvou modulech by dle předkladatelů měly mít velkou váhu (cca 70%, informace z 11/2016). Váha mezi modulem 1 a 2 však není známa. Z našeho pohledu je modul 2 významnější. Je méně zatížen „chybou“ hodnotitelské komise. Je založen na bibliometrické analýze, která je nezpochybnitelná a predikovatelná. Ale opět se tímto vracíme k přemalovanému kafemlýnku spolu s jinak uspořádaným Pilířem II bývalé metodiky.

Nejistota budoucnosti

Výše uvedené myšlenky spolu s nedostatečně diskutovanou oblastí týkající se nového zákona č. 130/2002 Sb. nedávají velkou naději na jasnou a jistou budoucnost „nezávislého“ řízení výzkumu ve VO.

V Liberci 2.5.2017

Doc. Ing. Martin Bílek, Ph.D.
Proděkan pro VaV a doktorské studium
Fakulta strojní
Technická univerzita v Liberci